

VODIČ KROZ PROVEDBU PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

- **Što je provedba prava intelektualnog vlasništva?**

Provedbom prava intelektualnog vlasništva osigurava se zaštita prava i interesa nositelja prava u zakonom propisanim postupcima, kada su ta prava povrijeđena od strane neke fizičke ili pravne osobe. Postupke pokreću u prvom redu nositelji prava intelektualnog vlasništva, a za neke vrste povreda prava postupke pokreću nadležna tijela po službenoj dužnosti.

- **Što se smatra nedopuštenim korištenjem predmeta zaštite?**

Prava intelektualnog vlasništva apsolutne su naravi, što znači da nositelj prava ima isključivo pravo korištenja predmeta zaštite (npr. izuma, žiga, industrijskoga dizajna ili autorskoga djela).

Svaka druga osoba koja želi na određeni način koristiti takav predmet zaštite (npr. izdati ili prevesti knjigu, reproducirati industrijski dizajn, proizvesti proizvod zaštićen izumom i sl.), u pravilu, mora dobiti odobrenje (licenciju) nositelja prava intelektualnog vlasništva za takvo korištenje intelektualne tvorevine.

Ugovori kojima se uređuju odnosi između nositelja prava i korisnika predmeta zaštite uobičajeno se sklapaju u pisanom obliku. Njima se uređuju uvjeti korištenja predmeta zaštite, kao što su namjena, vremenski i teritorijalni opseg korištenja, broj izrađenih primjeraka, plaćanje naknade nositelju prava i dr.

Ako osoba započne s korištenjem predmeta zaštite intelektualnog vlasništva bez prethodno dobivenog odobrenja nositelja prava, takvo korištenje je neovlašteno i predstavljat će povredu prava intelektualnog vlasništva.

- **Kako izbjeći povredu prava intelektualnog vlasništva?**

Izvorne intelektualne tvorevine iz područja književnosti, znanosti i umjetnosti u pravilu uživaju autorskopravnu zaštitu, pa je korisno pretpostaviti da je za svaku upotrebu potrebno odobrenje autora odnosno udruge koja zastupa interese autora. Za iznimke i u slučaju dvojbe preporuča se zatražiti savjet stručnjaka.

Prije pokretanja postupka za priznanje odnosno registraciju prava industrijskoga vlasništva pred Državnim zavodom za intelektualno vlasništvo (dalje: Zavod) te prije početka određenih poslovnih aktivnosti kao što su proizvodnja ili uvoz određene vrste proizvoda, korisno je provjeriti stanje u bazama podataka prava industrijskoga vlasništva koja vrijede u Republici Hrvatskoj odnosno objavljenih prijava za priznanje ovih prava. U tu svrhu, na internetskim stranicama Zavoda www.dziv.hr mogu se informativno izvršiti pretraživanja baza podataka patenata, žigova, industrijskoga dizajna te oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla

ili se može zatražiti informacijska usluga pretraživanja baza podataka, koju će Zavod provesti temeljem podnesenog zahtjeva zainteresirane osobe, uz plaćanje propisanih naknada troškova.

Ako nemate iskustva u pretraživanju i tumačenju ovih informacija, korisno je zatražiti pomoć stručnjaka. Na ovaj način moguće je izbjeći nenamjernu povredu nečijeg ranije priznatog prava i s time povezane pravne sporove.

• **Zašto je važno sprječavanje povreda prava intelektualnog vlasništva?**

Pravnom zaštitom intelektualnog vlasništva od povrede štite se interesi nositelja prava, koji su uložili određeni kreativni rad ili financijska sredstva u znanstveno istraživački razvoj odnosno u razvijanje određenoga proizvoda i/ili u njegovu promidžbu. S druge strane, štite se i potrošači od krivotvorenih proizvoda koji mogu doći na tržište, a koji su slabe i neprovjerene kvalitete te često opasni za zdravlje i sigurnost potrošača.

Inovativnost i kreativnost potpomognuti stvaranjem intelektualnog vlasništva danas su ključni pokretač razvoja i ekonomskog rasta svakog razvijenog gospodarstva. Suvremeno gospodarstvo nezamislivo je bez pravne zaštite intelektualnih tvorevina. Inovativna poduzeća, primjerice, često koriste patente i poslovne tajne kako bi zaštitila svoje inovacije te registriraju žigove kako bi svoje proizvode i usluge učinile prepoznatljivima na tržištu. Prema procjenama istraživanja koje su proveli **Europska promatračnica za povrede prava intelektualnog vlasništva pri Uredu Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) i Europski patentni ured¹**, prosječno 60 milijuna Europljana zaposleno je u industrijama koje intenzivno koriste prava intelektualnog vlasništva, a rezultati ovih industrija čine oko 42% ukupne gospodarske aktivnosti (BDP-a) u Europskoj uniji, te čine osnovu većine trgovine EU-a s ostatkom svijeta.

Pored toga, treba naglasiti da povrede prava intelektualnog vlasništva imaju negativne posljedice na širu društvenu zajednicu i gospodarstvo u cjelini. Krivotvorenje i piratstvo najpoznatiji su oblici povreda prava intelektualnog vlasništva, koji su zahvatili brojne industrijske sektore u svjetskim razmjerima. Naime, razvoj tehnologija omogućio je jednostavno kopiranje originalnih proizvoda, a razvoj Interneta gotovo trenutnu globalnu distribuciju krivotvorenih proizvoda ili digitalnih sadržaja zaštićenih autorskim pravom.

• **Što je krivotvorenje?**

Krivotvorenjem se, u kontekstu prava intelektualnog vlasništva, naziva izrada proizvoda koji oponašaju originalni proizvod označen žigom na način da na prvi pogled stvaraju dojam da se radi o originalnom proizvodu. Najčešći razlog krivotvorenja je nelegitimno stjecanje koristi od ugleda ili popularnosti koju kod potrošača uživa originalni proizvod, žig ili nositelj žiga. Pri tome su krivotvoreni proizvodi u pravilu slabije i neprovjerene kvalitete u odnosu na izvorni proizvod, a njihovim lažnim označavanjem žigom određenog nositelja narušava se kako ugled dotičnog žiga ili tvrtke tako i pravedna tržišna utakmica, budući da stjecanje ugleda ili popularnosti proizvoda, žiga ili tvrtke zahtijeva znatna ulaganja.

¹ Studija „Industrije koje se intenzivno koriste pravima intelektualnog vlasništva i ekonomska učinkovitost u Europskoj uniji“, kao i ostale studije i rezultati istraživanja provedenih u ovom području, dostupni su putem poveznice: <http://www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr/hr/novosti/istrazivanja-i-studije/>

• Što je piratstvo?

Piratstvom se, u kontekstu prava intelektualnog vlasništva, općenito naziva svako neovlašteno korištenje autorskih djela. Piratski proizvodi su neovlašteno umnoženi primjerci djela zaštićenog autorskim pravom, odnosno svi oni proizvodi koji su izrađeni odnosno umnoženi bez odobrenja nositelja prava ili osobe koja je ovlaštena od nositelja prava, bilo da su izrađeni neposredno ili posredno od predmeta zaštite.

• U čemu je opasnost krivotvorenja i piratstva za širu društvenu zajednicu?

Kupnjom krivotvorenih proizvoda potrošači dobivaju robu loše i neprovjerene kvalitete, proizvedenu od strane nelegitimnih proizvođača i bez poštivanja propisa i standarda u procesu proizvodnje, pa potrošači mogu biti izloženi opasnosti po zdravlje i vlastitu sigurnost. Dok su prije desetak godina krivotvorenjem bile pogođene uglavnom samo industrije luksuznih proizvoda ili proizvoda modne industrije, danas krivotvorenje i piratstvo pogađa veliki broj industrijskih sektora², koji uključuju:

- Lijekove i medicinske proizvode
- Prehrambene proizvode, vina i alkoholna pića
- Strojve i rezervne dijelove
- Električne i elektroničke proizvode
- Rezervne dijelove za vozila
- Pesticide
- Luksuzne proizvode, odjeću i modne dodatke
- Igračke i igre za djecu
- Zabavne sadržaje (glazba, film, e-knjige, softver).

Sprječavanje ulaska krivotvorenih proizvoda u zakonite lance opskrbe potrošača iznimno je važno pitanje povezano s javno zdravstvenim aspektima te sa sigurnošću hrane i drugih proizvoda na tržištu.

Zabilježen je značajan porast e-trgovine krivotvorenim proizvodima. Proizvodi se naručiteljima dostavljaju putem pošte ili kurirskih službi u malim paketima, koji sadrže jedan ili nekoliko takvih proizvoda.

Potrebno je obratiti pozornost na sve veći broj različitih krivotvorenih proizvoda koji se korisnicima nude putem internetskih servisa, internetskih oglasnika i društvenih mreža (primjerice *Facebooka*). Napominje se da su u praksi zabilježeni slučajevi u kojima su internetske stranice putem kojih su se nudili krivotvoreni proizvodi bile u cjelini krivotvorene odnosno lažne, a plaćanje kreditnim karticama i davanje drugih osobnih podataka putem ovakvih nezakonitih internetskih servisa može imati štetne posljedice za samog potrošača. **Stoga se potrošačima kod e-trgovine savjetuje pojačan oprez.**

Vežano uz pitanje piratstva, u današnje vrijeme najveći problem predstavlja internetsko (*online*) piratstvo odnosno stavljanje na raspolaganje javnosti autorskih djela (glazbe, filmova, e-knjiga, računalnih programa i sl.) bez odobrenja autora. Posebno su društveno štetne povrede prava koje su komercijalne prirode, jer na taj način povreditelji prava neosnovano stječu

² Rezultati istraživanja posljedica krivotvorenja i piratstva u različitim industrijskim sektorima dostupni su na poveznici: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/hr/web/observatory/quantification-of-ipr-infringement>.

imovinsku korist od ovakvih nezakonitih aktivnosti (neovlaštenom prodajom autorskih djela u digitalnom formatu, prihodom od reklama na njihovim internetskim stranicama i sl.). **Potrošačima se savjetuje korištenje autorskih djela iz legalnih internetskih izvora.**

- **Koje institucije su uključene u sustav provedbe prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj?**

Sustav provedbe prava intelektualnog vlasništva čine državna tijela nadležna za provedbu postupaka za registraciju/priznanje prava intelektualnog vlasništva te tijela nadležna za provedbu postupaka za zaštitu prava od povrede (Državni zavod za intelektualno vlasništvo, Ministarstvo financija - Carinska uprava, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo unutarnjih poslova, Državno odvjetništvo te nadležni sudovi).

- **Koji postupci mogu biti pokrenuti u cilju zaštite prava intelektualnog vlasništva?**

Upravni postupak i upravni spor

Za provedbu upravnih postupaka za priznanje odnosno registraciju prava industrijskoga vlasništva (patenta, žiga, industrijskoga dizajna, oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti proizvoda i usluga, te topografija poluvodičkih proizvoda) nadležan je **Državni zavod za intelektualno vlasništvo**. Zavod je također nadležan za provedbu postupka proglašenja ništavim navedenih prava kao i za provođenje drugih postupaka predviđenih posebnim zakonima, koji za posljedicu mogu imati prestanak važenja nekih od tih prava (primjerice, opoziv žiga).

Protiv odluka (rješenja) Zavoda donesenih u postupcima za priznanje/registraciju prava industrijskoga vlasništva nezadovoljna stranka ima pravo pokrenuti upravni spor podnošenjem tužbe **Upravnom sudu u Zagrebu**.

Upravni sudovi odlučuju o zakonitosti odluka javnopravnih tijela o pravima, obvezama i pravnim interesima fizičkih i pravnih osoba i drugih stranaka te o zakonitosti postupanja javnopravnih tijela. O žalbama protiv presuda Upravnog suda u Zagrebu odlučuje **Visoki upravni sud Republike Hrvatske**.

Vezano uz postupke za registraciju žiga i industrijskoga dizajna, treba reći da su stupanjem Republike Hrvatske u članstvo u Europskoj uniji na području Republike Hrvatske počeli vrijediti i žigovi Europske unije i dizajn Zajednice koje registrira **Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO)**, sa sjedištem u Španjolskoj. Radi se o jedinstvenim pravima koja vrijede na teritoriju svih zemalja članica Europske unije, te su učinci ranijih prava žigova Europske unije i dizajna Zajednice prošireni na područje Republike Hrvatske sa 1. srpnjem 2013. godine.

Građanski postupak

Za provedbu građanskopravne zaštite prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj nadležna su u prvom stupnju **četiri trgovačka suda, sa sjedištem u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku**.

Parnični postupak, kao redoviti put pravne zaštite u području građanskopravnih odnosa, pokreće u pravilu nositelj prava podnošenjem tužbe zbog povrede prava intelektualnog vlasništva nadležnom sudu, protiv fizičke ili pravne osobe za koju smatra da povrjeđuje njegova prava. O žalbama protiv presuda trgovačkih sudova odlučuje **Visoki trgovački sud Republike Hrvatske**.

Trgovački sud u Zagrebu ujedno je **sud žiga Europske unije i dizajna Zajednice** nadležan u prvom stupnju za žigove Europske unije i dizajn Zajednice na području Republike Hrvatske, dok je za odlučivanje u drugom stupnju nadležan Visoki trgovački sud Republike Hrvatske.

Kazneni postupak

Policijski službenici **Ministarstva unutarnjih poslova** (MUP) provode kriminalistička istraživanja vezana uz otkrivanje i sprječavanje kaznenih djela za koja se kazneni progon poduzima po službenoj dužnosti, pa tako i u vezi s kaznenim djelima koja kao zakonsko obilježje imaju povredu prava intelektualnog vlasništva, propisana u Glavi 27 Kaznenog zakona Republike Hrvatske. U slučaju postojanja osnovane sumnje da je počinjeno kazneno djelo protiv intelektualnog vlasništva, MUP će podnijeti kaznenu prijavu **Općinskom državnom odvjetništvu u Zagrebu**, kao isključivo stvarno i mjesno nadležnom za postupanje u ovim predmetima. Državno odvjetništvo podiže i zastupa optužni akt pred sudom te je ovlašteno podnijeti žalbu protiv nepravomoćnih sudskih odluka.

Kaznenu prijavu također mogu podnijeti pravne ili fizičke osobe koje imaju određena saznanja o počinitelju kaznenog djela i/ili o kaznenom djelu, odnosno osoba koja je oštećena počinjenim kaznenim djelom.

U kaznenim predmetima u Republici Hrvatskoj sude općinski sudovi, županijski sudovi i Vrhovni sud Republike Hrvatske. **Općinski kazneni sud u Zagrebu** isključivo je stvarno i mjesno nadležan za postupanje u predmetima kaznenopravne zaštite intelektualnog vlasništva. U drugom stupnju nadležni su županijski sudovi.

Prekršajni postupak

a) Inspeksijski nadzor na tržištu Republike Hrvatske

Ministarstvo financija – Carinska uprava u okviru svojih nadležnosti nadzire i primjenu propisa iz područja intelektualnog vlasništva. Inspektori Carinske uprave provode inspeksijski nadzor na tržištu Republike Hrvatske po službenoj dužnosti i temeljem prijave koje podnose fizičke i pravne osobe. Ako utvrde postojanje osnovane sumnje da je povredom propisa o intelektualnom vlasništvu počinjen prekršaj, podnijet će optužni prijedlog Općinskom prekršajnom sudu u Zagrebu, odnosno podnijet će kaznenu prijavu, ako postoji osnovana sumnja na počinjenje kaznenog djela. Carinska uprava može izdati i prekršajni nalog zbog počinjenog prekršaja, sukladno odredbama Prekršajnog zakona.

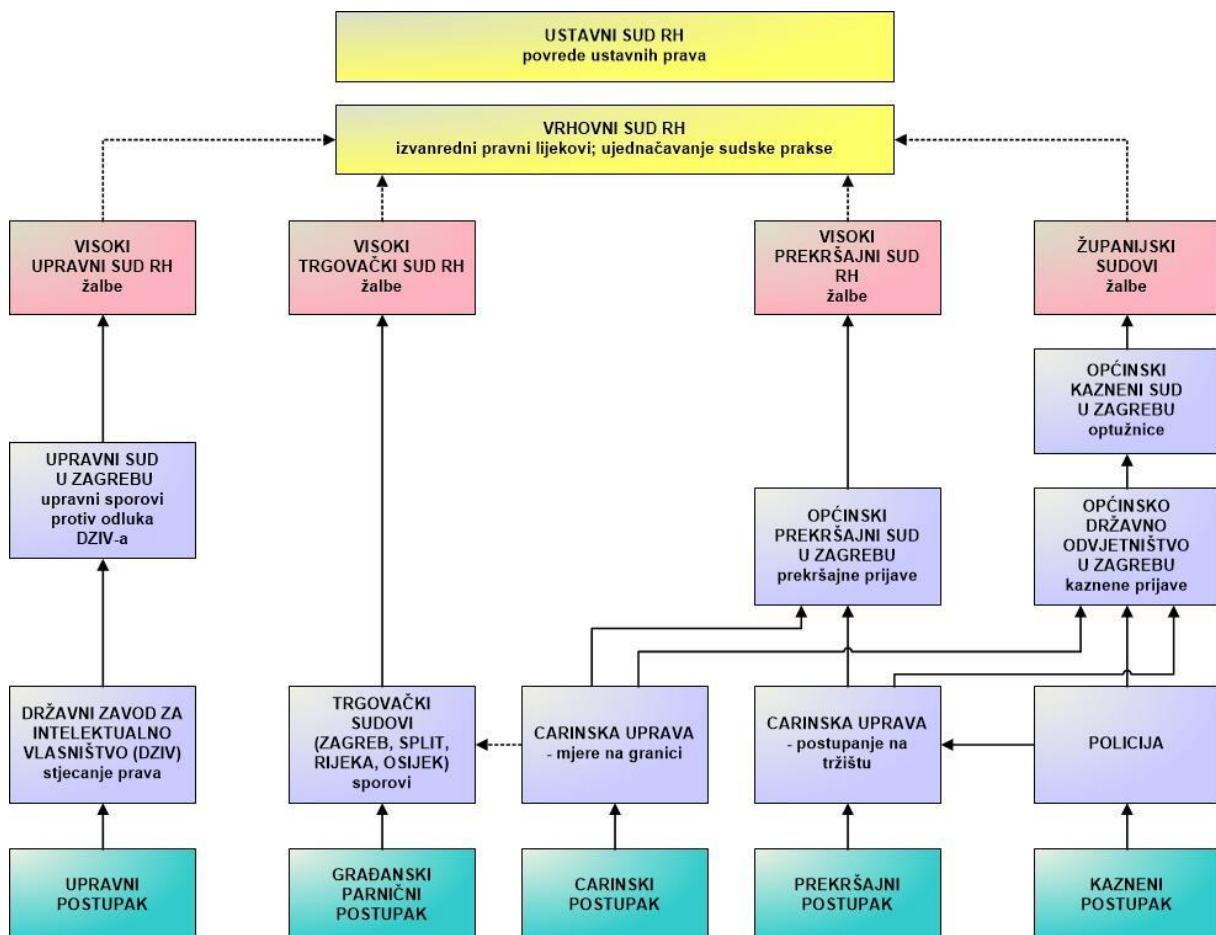
Prekršajnu zaštitu u Republici Hrvatskoj provode u prvom stupnju prekršajni sudovi. **Općinski prekršajni sud u Zagrebu** isključivo je stvarno i mjesno nadležan za postupanje u predmetima prekršajno pravne zaštite intelektualnog vlasništva. Odredbe o prekršajnoj odgovornosti zbog povreda prava intelektualnog vlasništva nalaze se u zakonima koji uređuju pojedina područja prava intelektualnog vlasništva. Za odlučivanje u drugom stupnju nadležan je **Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske**.

b) Carinske mjere za zaštitu prava intelektualnog vlasništva

Provedba carinskih mjera za zaštitu prava intelektualnog vlasništva pokreće se po službenoj dužnosti ili na temelju zahtjeva nositelja prava. **Carinska tijela** privremeno će zadržati robu za koju se sumnja da se njome povrjeđuje neko od prava intelektualnog vlasništva i ona će biti pod carinskim nadzorom sve do okončanja propisanog carinskog postupka. Na ovaj način pruža se mogućnost nositelju prava odnosno njegovom pravnom zastupniku da pregleda robu, izuzme uzorke i provede ispitivanje je li u konkretnom slučaju povreda počinjena. Nositelj prava može zatražiti uništenje robe koja je privremeno oduzeta u carinskom postupku, a za koju je utvrđeno da povrjeđuje njegovo pravo intelektualnog vlasništva odnosno može pokrenuti odgovarajući sudski postupak za zaštitu prava pred nadležnim trgovačkim sudom.

Carinska uprava može i u ovom postupku, slijedom rezultata provedbe carinskih mjera, pokrenuti prekršajni odnosno kazneni postupak.

Shematski prikaz sustava provedbe prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj

- **Kako surađuju nadležne institucije u provedbi prava intelektualnog vlasništva?**

U Republici Hrvatskoj je 2010. godine uspostavljen trajni mehanizam koordinacije poslova i aktivnosti provedbe prava intelektualnog vlasništva, osnivanjem tijela za koordinaciju i radnih grupa za stručnu potporu pojedinim aktivnostima. Na ovaj način omogućena je bolja suradnja između svih tijela nadležnih za provedbu prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj. Poduzete su brojne zajedničke aktivnosti kako bi se potrošači bolje upoznali sa zaštitom prava intelektualnog vlasništva te s negativnim posljedicama koje proizlaze iz povreda ovih prava, primjerice, javne priredbe usmjerene suzbijanju kupnje krivotvorenih i piratskih proizvoda provedene pod nazivom „*Stop krivotvorinama i piratstvu*“, akcija „*Ne kupujte mačka u vreći*“ te edukativne akcije usmjerene djeci i mladima „*Budi DIV*“.

STOP k[®]ivotv^orinama i pi[®]atstvu

Detaljnije informacije o nadležnim institucijama, važećim propisima te aktivnostima koje se poduzimaju u cilju suzbijanja krivotvorenja i piratstva možete pronaći na zajedničkoj internetskoj stranici koordinacijskih tijela: www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr.

- **Koliko su česte povrede prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj?**

Podaci o povredama prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj sustavno se prate putem **redovitih statističkih izvješća**, koja izrađuje Državni zavod za intelektualno vlasništvo, temeljem prikupljanja i obrade statističkih podataka koje dostavljaju tijela nadležna za provedbu prava intelektualnog vlasništva.

U 2017. godini Carinska uprava je pokrenula 807 postupaka vezano uz uvoz pošiljaka za koje se sumnjalo da sadrže proizvode kojima se povrjeđuju prava intelektualnog vlasništva. U propisanim postupcima pred carinskim tijelima ukupno je uništeno 35.139 krivotvorenih proizvoda, ukupne maloprodajne vrijednosti 599.459,77 eura.

U istoj godini, u postupcima inspeksijskog nadzora na tržištu Republike Hrvatske, Carinska uprava je izvršila 619 nadzora vezanih uz zaštitu prava intelektualnog vlasništva, te podnijela 296 optužnih prijedloga za pokretanje prekršajnog postupka ili prekršajnih naloga. Vrijednost privremeno oduzetih predmeta zbog sumnje na povredu propisa o intelektualnom vlasništvu iznosila je u 2017. godini 1.693.415,20 eura. Najviše krivotvorenih proizvoda koji su privremeno oduzeti na tržištu Republike Hrvatske odnosilo se na odjeću i dodatke odjeći, osobni pribor te na igre, igračke i sportsku opremu.

Nositelji prava intelektualnog vlasništva pokrenuli su u 2017. godini pred nadležnim trgovačkim sudovima ukupno 502 građanska postupka, od čega je 476 predmeta bilo iz područja zaštite autorskih ili srodnih prava, a preostalih 26 predmeta odnosilo se na druga područja intelektualnog vlasništva.

U 2017. godini MUP je prijavio 5 osoba zbog počinjenja ukupno 82 kaznena djela protiv intelektualnog vlasništva.

Cjelovita statistička izvješća o povredama prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj možete pronaći na internetskim stranicama Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo: <http://www.dziv.hr/hr/provedba-prava/statistika/>.

- **Gdje mogu pronaći propise vezane uz zaštitu intelektualnog vlasništva?**

Zakonodavni okvir u području prava intelektualnog vlasništva obuhvaća propise kojima se uređuju pojedina područja prava intelektualnog vlasništva te propise prema kojima postupaju nadležna tijela u postupcima koji se vode za zaštitu prava od povrede.

Cjeloviti popis propisa možete pronaći na internetskoj stranici:

<http://www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr/hr/provedba-prava/zakonodavni-okvir/>.

- **Kome se mogu obratiti s pitanjima o stjecanju prava intelektualnog vlasništva i zaštiti prava u slučaju povrede?**

Za informacije vezane uz postupak za **stjecanje prava** intelektualnog vlasništva možete se obratiti Informacijskom centru za intelektualno vlasništvo Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo (kratica INCENTIV) u sjedištu Zavoda u Zagrebu, u Ulici grada Vukovara 78.

INCENTIV

broj telefona: (01) 61 09 825

e-pošta: info@dziv.hr

internetska stranica: www.dziv.hr

Više informacija o **provedbi prava** možete zatražiti na:

Opće informacije o provedbi prava:

e-pošta: [*Provedba_prava@dziv.hr*](mailto:Provedba_prava@dziv.hr)

internetska stranica: [*www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr*](http://www.stop-krivotvorinama-i-piratstvu.hr)

Upiti za Ministarstvo unutarnjih poslova:

e-pošta: [*policija@mup.hr*](mailto:policija@mup.hr)

internetska stranica: [*www.mup.hr*](http://www.mup.hr)

Upiti za Ministarstvo financija – Carinsku upravu:

e-pošta: [*javnost@carina.hr*](mailto:javnost@carina.hr)

internetska stranica: [*www.carina.hr*](http://www.carina.hr)

Zagreb, siječanj 2019. g.